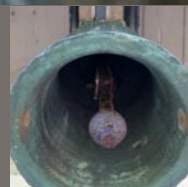

HELDUM KIRKE

GUIDE I TID & RUM

*Bondekirke, lav og lille,
rejst af sten fra sognets jord,
her blir travle tanker stille
under troens stærke ord,
her har slægtens lange kæde
sunget deres gråd og glæde
mod en nådig Gud.*

Lars Busk Sørensen 2006

Indholdsfortegnelse

Livet i kirken

INDLEDNING
Side 2-3

HELDUM KIRKE GENNEM TIDEN
Side 4-7

INVENTARET
Side 8-9

KIRKENS SKATTE
Side 10-11

KIRKENS LYDE
Side 12-13

KIRKENS TEKSTILER
Side 14-15

LINKS - LITTERATUR
Side 15

Velkommen i Heldum Kirke.

Heldum Kirke er et stærkt og oprindeligt hus – provstiets eneste kirke uden tårn – en kullet kirke hedder det. Heldum og Lemvig er fælles om menighedsråd og præster. Sognet har fra gammel tid bestået af en række gårde. I tilgift er kommet et forstadskvarter med parcelhuse, andels- og lejeboliger.

Heldum kirke har gudstjeneste hver eneste søndag og samler en god flok mennesker. Kirkens strenge og enkle rum har også en meget fin akustik og bruges til små koncerter flere gange om året.

Min slægts kirke

Heldum Kirke har altid stået for mig som noget helt specielt. Da jeg med min mor i hånden besøgte Heldum Kirke som barn, blev jeg altid lidt ked af det. Jeg syntes, det var sådan en fattig kirke, den lå så øde og forblæst. Jeg var vant til københavnske kirker med røde tage eller som den min far var døbt i på Christianshavn, Vor Frelzers Kirke, med guld og snoet spir og marmor og overdådighed.

Der gik mange år, gode tider og svære tider passerede, og jeg kom til Lemvig for at skrive mine romaner, "Vesten for Måne" og "Udlængsel". Bøger som handlede om min slægt på den store gård, Nørre Vinkel, som hørte ind under Heldum Kirke. Jeg var syg, da jeg kom til Lemvig. Men den høje himmel, den stærke tro hos mine nærmeste venner og familie gjorde mig godt. Jeg gik i min mors spor og forstod pludselig, hvad hun havde længtes efter hele sit liv. En hjemve, der gjorde ondt.

Min mormor og morfars skæbne tyngede hende et helt liv. Jeg skrev mine oldeforældres og bedsteforældres og min mors historie. Jeg fandt min mormors gravsten og fik lov at lægge stenen hos den slægt, hvor hun hørte til. På jorden mistede hun alt, hvad hun havde, undtagen sin stærke tro. Heldum Kirke var kirken, hvor hun blev gift. Heldum kirke var kirken, hvor hendes børn blev døbt, og hendes elskede søster, Margrethe, begravet.

Heldum kirke ligger med udsigt over det vestjyske landskab. Den lille kirkegaard er så smuk, så velholdt, som ordentlige vestjyder holder deres grave. I det enkle, smukke kirkerum er der en stemning, som jeg er glad for at mit barnebarn opfangede. Therese på 17 år klemte min hånd og sagde: "Farmor. Nu føler jeg linien i salmen "Dejlig er jorden". "Slægt skal følge slægters gang".

På mit skrivebord ligger en lille sten. På den er malet et naivistisk billede af Heldum Kirke og af den plet, hvor jeg skal ligge en gang.

Jeg kigger på stenen hver dag, og jeg kan høre vindens susen i det vestjyske landskab omkring Heldum Kirke. For mig udstråler den en styrke, som om den er saltet af vind og vejr. Den er som beskrevet i salmen: "Kirken, den er et gammelt hus, står om end tårnene falde!"

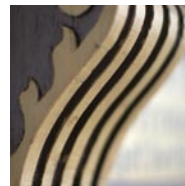
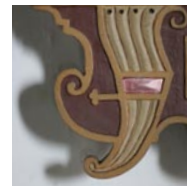
Det glæder mig, at Heldum Kirke er blevet en "vejkirke", så vejfarende kan gå ind, tage stilheden ind, lytte og fornemme de gamle slægter, hvis højtider blev holdt her.

Jane Weibel Aamund.

Heldum Kirke gennem tiden

- 1175 Heldum kirke er bygget og tager i brug ca. 1175-1200. Sognet er efter traditionen skilt ud fra Tørring sogn. Bygherren var en storbonde – måske kongelig embedsmand – kaldt Helle Byunde (bonde) som ejede Ballegård. Kirken er bygget på en kunstig forhøjning – evt. en gl. gravhøj. Sagnet fortæller at Helle Byunde først gik i kirke i Tørring, men her blev han mødt med tilråbet; "Der går den stumphalede herremand." Så søgte han til Lemvig Kirke, men her blev han spyttet på af kordrengene. Han opsøgte så Kong Valdemar på Riberhus og fik hans tilladelse til at lade sin ejendomme udgøre ét sogn og bygge kirke. Kirken blev bygget i granitkvadre og fremstår - med undtagelse af våbenhus - dengang som i dag. Kirken kom til at hedde Helles Kirke – senere Heldum Kirke. Kirken får fra starten sin nuværende døbefont i typisk romansk stil – granit med bånd og ringudsmykning.
- 1200 I den venstre korniche på væggen op til koret males et romansk kalkmaleri, hvor Kristus som verdensherskeren overdrager loven til Paulus. Nedenfor præsenterer en konge for Kristus. Det giver grobund til traditionen om, at kirken er bygget efter kongelig bemyndigelse. Vi ved ikke, hvem kongen er. Kalkmaleriet er stærkt beskadiget og kalket over.
- 1275 Kirken får sin første klokke – den klokke, som stadig hænger på vestgavlen af kirken. Det gør den til en af Danmarks 4 ældste kirkeklokker, som stadig er i brug.
- 1623 Kirken får skænket sin nuværende alterkalk og desk
- 1625 Epistafiet opsættes som gravminde over en snedker Kristen Spend i Lemvig
- 1758 Epistafiet males over med ny indskrift over Niels Nielsen Bjerregaard, Nørre Vinkel og hustru Kirsten Mikkelsdatter, samt deres 11 børn.

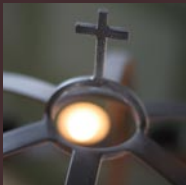
Heldum Kirke gennem tiden

Ombygningen 1909

- 1908 Kirken hærges af en påsat brand d. 19 november, hvor det meste af inventaret går til grunde; altertavle fra 1590, prædikestol fra 1608, lysekroner fra 1600-tallet. Brandstifteren blev efterfølgende pågrebet – det var arbejdskarl Anton Mathiesen fra Vandborg, som var uden arbejde. Han havde brudt kirkebøssen op og fundet 50 øre, som han havde taget og i stedet for lagt 4 to-ører. Ilden havde han tændt op under alteret.
- 1909 Kirken genopbygges og forsynes bl.a. med våbenhus mod syd og klokketårn, hvori ophænges den gamle klokke. Ved samme lejlighed kommer der ny prædikestol, alterbord og altertavle malet af Niels Bjerre.
- 1929 Klokken bringes igen tilbage til vestgavlen af kirken.
- 1965 Kirken gennemgår en større restaurering, hvor bl.a. tegltages på koret erstattes af bly.
- 1974 Kirken bliver forsynet med sit nyværende orgel.
- 1978 Venstre korniche forsynes med krucifiks udført i bemalet gips af billedhuggeren Gunnar Hansen.
- 1983 Kirken får en ny klokke og klokkestabel vest for kirken.
- 1984 Et nyt graverhus opføres uden for kirkediget. Samtidig nedrives redskabshus inden for vestdiget.
- 2002. En lysglobe indkøbes og opstilles til lystænding, stilhed, bøn og eftertanke. Ved lysgloben ligger en gæstebog.
- 2003 Klokken nedtages og klokkestabel fjernes p.g.a. råd og ny forventes opsat i 2008

Kirkens Inventar

Kirkens inventar er i udstrakt grad fornyet efter branden i 1908.

1. Prædikestol er udført i træ efter tegning af kirkearkitekt Hother Paludan. Før branden var der adgang til prædikestolen gennem kornichen, men den blev her ført tilbage til det oprindelige og muret til.

2. Alterbord og tavle udført i træ også efter tegning af Hother Paludan. På alterbordens forside i den centrale felt – en mandorlacirke med et gyldent Jesus-monogram X for Kristus – P for Psalvator = frelseren – og Alpha og Omega – begyndelsen og enden. Øverst på altertavlen er Helligånden omkranset af guldstråler.

3. Alterbilledet forestiller Jesus i bøn i Getsemane have skærtorsdag aften. Jerusalem ligger som en lys skygge til højre. Billedet er malet af Niels Bjerre – en lokal maler fra Engbjerg.

4. Altersranken er også fra 1909 – og i halvcirkelform. Før den tid var skranken tværs over koret med låge i midten.

5. Salmenummertavler og Kirkebænkene er også fra 1909 – enkelte steder er gamle bænke genbrugt som understøtning.

Kirkens farver i grå, grønt, hvidt og guld stammer fra en renovering af kirken i år 1988.

6. Epitafiet er opsat 1625 som et gravminde over en snedker Kristen Spend i Lemvig, men blev i år 1758 malet over med ny indskrift over Niels Nielsen Bjerregaard, Nørre Vinkel og hustru Kirsten Mikkelsdatter, samt deres 11 børn. Epitafiet overlevede branden i 1908

Døbefonten har formentlig været med fra kirkens førte tid. Den er i typisk romansk enkel stil – granit med bånd og ringudsmykning.

Kirkens Skatte

1. Epitafiet over for indgangen blev opsat 1625 som gravminde over en snedker Kristen Spend i Lemvig.
I 1758 blev det malet over med ny indskrift over Niels Nielsen Bjerregaard, Nørre Vinkel og hustru Kirsten Mikkelsdatter, samt deres 11 børn.

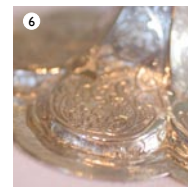
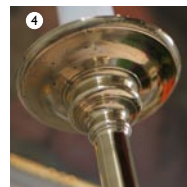
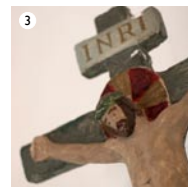
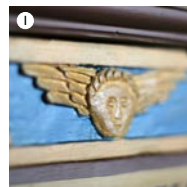
2. Kirkens lysekroner stammer fra renoveringen efter branden 1908, idet kirkens gamle lysekroner smeltede ned.

3. Krucifikset i kornichen ved døbefonten er opsat i 1978 og udført i bemalet gips af billedhugger Gunnar Hansen.

4. Alterstagerne stammer fra omkring 1700 og er 54 cm høje. De blev kraftigt beskadiget ved branden i 1908, men lod sig reparere.

5. Den syvarmede stage stammer fra 1920 og bærer indskriften; "Gud til ære. Til minde om genforeningen 15/6 1920."

6. Altersølvet stammer fra år 1623 og er skænket af Knud Gregersen og Anne Gregorisdatter. Det er et meget sirligt og fint arbejde. Under den sekstungede fod er en indskrift med givernes navne. Æsken til oblater er fra 1875 – Bing og Grøndahl – alterkanden er ny i gråt stentøj

Kirkens lyde

Stilheden er stærk i Heldum Kirke. I middelalderen som i dag ligger den på landet for sig selv – et stærkt og enkelt og rent hus, som indbyder til besøg – eftertanke og stilhed. Her skifter lys og skygge som det har gjort gennem århundreder. Den gamle romanske gravsten fra middelalderen med det meget enkle kors, som i dag møder den besøgende, fordi den er indsat over døren i våbenhusets gavl, vidner om før og nu - tid og evighed.

Klokkerne.
Heldum Kirke har to klokker – en gammel og en ny.

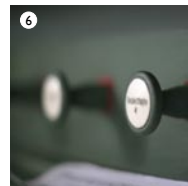
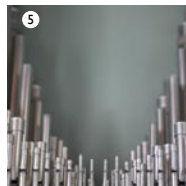
1.-2. Den gamle er ophængt i et klokkehus på kirkens vestgavl – den nye er ikke i brug i øjeblikket, fordi kirkens klokkestabel er nedtaget på grund af råd og en ny venter på opsætning i 2008, når egetømmeret, som skal bruges hertil, har lagret i 6 år. Tømmeret ligger til lagring i graverhuset.

Den gamle klokke er fra ca. 1275. Det er en mindre klokke med en diameter på 52 cm. Den bærer indskriften; "Ave Maria" – "vær hilset Maria" Klokken er formentlig støbt i Danmark og har endvidere fire reliefkors – et til hvert verdenshjørne. Klokken er en af de fire ældste kirkeklokker i brug i Danmark. Den er derfor lidt af et klenodie.

3. Den nye klokke er større med en diameter på 61 cm. Den blev opsat ved kirken i 1983 i et nybygget klokketårn. Den blev indkøbt for at spare på kirkens klenodie – den gamle klokke – og fordi den gamle klokkes klang er sprød og svag.

Den nye klokke bærer indskriften; "Jeg er støbt til Heldum Kirke af Koninklike Eijsbouts i Holland i året 1983." Klokkestabelen er fra samme år – fremstillet i limtræ af fyr. Stabelen blev nedtaget i år 2003 på grund af råd i træværket og en ny i egetræ ventes opstillet i 2008 – igen til kirkens nye klokke.

4.-6. Orgelet blev opstillet i kirken år 1974. Det er på 4 stemmer og bygget af Th. Frobenius og Sønner, Kgs. Lyngby. Disposition er; manual; Rørfløjte 8, Principal 4, Gedaktfløjte 4, Gedaktpomer 2.

Messehageler

Kirken har messehageler i alle de fire liturgiske farver. Den røde hagel er fra Dansk Paramenthandel og forsynet med en korsform for og bag.

De tre andre er fremstillet af væver Lene Abildgaard Knudsen, Lemvig i perioden 1998-2004. Farverne er afstemt efter kirken og motiverne er fundet i kirkebygningen og kirkerummet.

Links og litteratur

Danmarks kirker: Ringkøbing Amt. Bind 2. 8. hefte; Kirkerne i Nørlem, Nr. Nissum, Tørring og Heldum. Nationalmuseet 2001, Poul Kristensens Forlag.

Links: www.lemvigkirkene.dk

GUIDE I TID OG RUM - HELDUM KIRKE
Udgivet af Lemvig-Heldum Menighedsråd 2006
Tekst: Poul Erik Knudsen
Redaktion: Poul Erik Knudsen, Erik Bitsch Nielsen og Henrik Vinther Krogh

HELDUM KIRKE - EN VANDRING I TID OG RUM

LEMVIG-HELDUM MENIGHEDSRÅD - kr. 20,-